

МАКРОЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

О.М. Сазонець, А.Й. Жемба, З.В. Валіулліна

Національний університет водного господарства та природокористування, Україна,
o.m.sazonets@nuwm.edu.ua, a.i.zhembra@nuwm.edu.ua, z.v.valiullina@nuwm.edu.ua

Оцінка природних ресурсів на засадах сталого розвитку повинна відображати результат співставлення властивостей природного об'єкта з вимогами до нього суспільства. В умовах глобалізації економіки одним із завдань, які постали перед світовим співтовариством є облік природних ресурсів у складі національного багатства країни. Коли процес відтворення ресурсів біосфери із чисто природного перетворюється в економічний, виникає завдання включати у кінцевий продукт суспільства такі елементи як природні ресурси [3].

На основі існуючих досліджень та публікацій можна сформувати систему економічних оцінок природних ресурсів. По-перше, це макроекономічна оцінка, яка дозволяє обліковувати всі зусилля суспільства, направлені на накопичення природних багатств. По-друге, це господарська оцінка, що визначає ефективність використання певного виду природного ресурсу в заданій ситуації і на визначеній території. По-третє, ринкова оцінка, яка забезпечує формування та існування відносин на глобалізованому ринку природних ресурсів.

Грунтуючись на принципах сталого розвитку визначення показника макроекономічної оцінки природних ресурсів пропонується проводити за методикою, яка передбачає такі етапи.

1. Класифікація природних ресурсів, що підлягають оцінці. Об'єктом оцінки є земельні ділянки, водні джерела, лісові масиви, родовища корисних копалин, що знаходяться на певній території [2].

2. Визначення витрат на створення природних ресурсів і розрахунок їх величини.

3. Визначення екологічної складової макроекономічної оцінки природних ресурсів.

4. Розрахунок величини макроекономічної оцінки природних ресурсів.

Розрахований показник макроекономічної оцінки природних ресурсів на засадах сталого розвитку буде характеризувати фактичні витрати суспільства на «створення» природних ресурсів та накопичення їх якості. Такий показник можна застосовувати при визначенні та порівнянні загальної величини природних багатств певної території, ведення кадастрів природних ресурсів. Для обліку природних ресурсів у складі національного багатства необхідно визначити початкову величину накопичень природних ресурсів на певну дату і просумувати її із вже визначеною величиною фактичних витрат за ряд років до дати оцінки. Можемо припустити, що у зв'язку із тривалим використанням та постійним відновленням природних ресурсів, початкова величини буде незначною. Для аналізу цих припущень та практичної перевірки необхідно обробка великої кількості інформації, сумісності її з існуючими формами звітності. Накопичена величина природних ресурсів може визначатися за суспільно-необхідними витратами. Така величина покаже середній розмір природних багатств країни при певному рівні розвитку продуктивних сил та виробничих відносин. Такий модифікований показник оцінки необхідний для планування та прогнозування національних розрахунків в Україні.

Основні методичні підходи до розрахунку показника макроекономічної оцінки природних ресурсів в розрізі концепції сталого розвитку наступні:

- класифікація природних ресурсів, що підлягають оцінці, на відміну від господарської економічної оцінки та обліку природних активів у системі національних рахунків, види природних ресурсів комплексні і включають земельні ділянки, ресурси рослинного світу, водні ресурси, ресурси надр, ресурси тваринного світу;

- основою для обчислення показника є еколого-економічні витрати. Причому вони приводяться до порівнянного вигляду за допомогою індексів інвестицій в основний капітал та індексів цін виробників промислової продукції.

Показник макроекономічної оцінки природних ресурсів містить екологічну складову. Її зміст заключається у тому, що по-перше, об'єкти оцінки не тільки економічні природні активи, а й ті, які безпосередньої участі в економічній діяльності не приймають, але на них здійснюється екологічний вплив; по-друге, в оцінці враховано зміну якості природних ресурсів, не порушуючи загальних принципів оцінки, за допомогою величини перевитрат (зменшення витрат), які здійснюються при виробництві з використанням певного виду природного ресурсу.

Розрахунок показника макроекономічної оцінки природних ресурсів має перспективне спрямування. Сучасні теорії вартості і цінності ставлять умови взаємної оцінки як вартості (затрат) так і споживчої вартості (корисності) всіх благ. Тому вибраний показник наведеної оцінки може безпосередньо застосовуватися у визначенні вартості природно-ресурсного потенціалу як відношення між всією величиною затрат праці на створення природних ресурсів та їх споживчою вартістю. На нашу думку, відповідно синтезованим теоріям вартості, він й буде узагальнюючим показником економічної оцінки природних ресурсів.

В контексті сталого розвитку для запровадження макроекономічної оцінки у систему природо-користування та практику розрахунків ефективності суспільного виробництва виникає необхідність у проведенні ряду прикладних досліджень, які у найближчій перспективі повинні проводитися за певними напрямками з визначеною пріоритетністю. Це дозволить сформувати цілісну систему макроекономічної оцінки природних ресурсів і отримати дійсну величину природних ресурсів на суспільному рівні. Серед напрямків досліджень визначаємо такі:

1. Удосконалення методологічних основ макроекономічної оцінки природних ресурсів [1]. В рамках даного напрямку необхідно сформувати методику визначення кожного із запропонованих показників оцінки.

Необхідно вивчити питання про розширення об'єктів макроекономічної оцінки природних ресурсів. До них слід включати повітря, розміщення відходів, природно-заповідний фонд, сучасні види енергії. Тобто питання стоїть про оцінку не тільки природних ресурсів але й природних умов. Обґрунтуванням цього є значні витрати на охорону, очищення повітря. Крім того якість повітря непрямо впливає на якісний стан природних ресурсів.

Показники оцінки природних ресурсів у складі національного багатства показують і ріст вартості природних ресурсів, і їх втрати від деградації та виснаження. На засадах сталого розвитку необхідно методично правильно визначити екологічну складову в макроекономічній оцінці [4].

Методичні аспекти проблеми включають також обґрунтування грошового еквіваленту при макроекономічній оцінці природних ресурсів та національного багатства при порівнянні з іншими країнами. Це можуть бути курси валют або паритетні коефіцієнти, а також коефіцієнти визначені на основі співвідношення визначених оціночних показників.

2. Розроблення системи вартісних показників для аналізу наявності, стану та руху природних ресурсів. Така система показників повинна порівнювати темпи використання та відтворення всіх природних ресурсів, що дасть можливість вибрати напрямок у сфері природокористування та механізми його здійснення.

Список використаних джерел:

1. Гофман К.Г. Основные положения методики экономической оценки природных ресурсов в массовых планово-проектных расчетах (проект) // Экономические проблемы оптимизации природопользования: Сб. тр. – М.: Изд. «Наука», 1973. – 158 с.
2. Ефремов Ю.К. Учет множественности значений природных ресурсов в географических аспектах // Оценка природных ресурсов: Вопросы географии. – 1968. – Вып. 78. – С. 5.
3. Минц А.А. Содержание и методы экономической оценки природных ресурсов // Вопросы географии. – 1968. – Вып. 78. – С. 22.
4. Бухвальд Е.Н., Нестеров Л.И. Проблемы воспроизводства общественного богатства. –М.: Наука, 1984. – 135 с.